

Nettie Westhoff-de Joncheere (1918-2023)

Door Joop Schaminée

Achter iedere succesvolle man staat een sterke vrouw, een cliché, maar juist daarom vaak een waarheid, en dat geldt zeker voor Victor Westhoff, een van de belangrijkste natuuronderzoekers en natuurbeschermers van de voorbije eeuw in ons land, medeoprichter van de Plantensociologische King Nederland. Vanaf het moment dat ze elkaar ontmoetten, eind jaren dertig van de vorige eeuw, op een kamp van de Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN), was Nettie het kompas waarop Victor voer; zij regelde werkelijk alles, en was ook altijd aanwezig als hij ergens optrad. We hebben Victor herdacht in ons tijdschrift *Stratiotes* (nummer 22, pg. 3-7), nadat hij op 12 maart 2001 om het was leven gekomen tijdens het oversteken van een drukke weg in Zeist. Als eerbetoon aan Nettie willen we ook haar graag gedenken, met een korte schets van haar levensloop, gevolgd door de tekst die ik heb uitgesproken tijdens de afscheidsdienst in het Gedenkpark van de Heilig Landstichting.

Nettie werd geboren op 22 september 1918 in Dordrecht, dus net nog voor het einde van de Eerste Wereldoorlog. Na het lyceum ging ze biologie studeren aan de universiteit van Utrecht, maar ze onderbrak deze studie voor een verblijf in het buitenland om haar talen verder te ontwikkelen, eerst een jaar aan de universiteit van Freiburg en het daaropvolgende jaar in het Zwitserse Lausanne. Terug in Nederland leerde ze Victor kennen, waarna ze in 1942 trouwden. Ze wijdde haar verdere leven aan de zorg over hun vijf kinderen – die tussen 1946 en 1952 worden geboren – en, zoals hiervoor al aangegeven, aan het waar mogelijk ondersteunen van het belangrijke werk van haar echtgenoot. Tussen 1951 en 1969 woont het gezin in Driebergen, maar als Victor een aanstelling krijgt aan de universiteit van Nijmegen verhuizen ze naar een idyllisch huisje aan de rand van Groesbeek, waar het onderhoud van de tuin eveneens op haar conto komt. Na het overlijden van Victor ontloopt Nettie zich als de hoeder van de nalatenschap van Victor.

TOESPRAAK 12 APRIL 2023

“De *Volkscrant* kent een rubriek waarin mensen herdacht worden onder de titel *Het eeuwige leven*. Eeuwig leven, die twee woorden horen bij Nettie zoals beschuit met muisjes bij de geboorte van een kind of de witte lelie bij Maria. Iedereen komt een keer te overlijden, dat weten we allemaal, maar dat gold niet voor Nettie. En dan toch... is het zover. Vandaag een week geleden is Nettie, honderdvier jaar oud, gestorven. Na een kort verblijf in het ziekenhuis. Ze zou van het ziekenhuis naar alle waarschijnlijkheid naar een verzorgingstehuis gaan, ook zo'n beeld dat niet kan beklijven. Nettie immers was en is onlosmakelijk verbonden met hun

woning op de heuvelen van Groesbeek, met die prachtige heemtuin, waarin meer zeldzaamheden groeien dan in het hele Rijk van Nijmegen.

Voor het eerst heb ik Nettie ontmoet in 1978, bij haar thuis, waar we met een groepje van vier studenten door Victor waren uitgenodigd om dia's te komen kijken, als voorbereiding op een vakantiereis naar Ierland. Uiteraard was het Nettie die het wankele scherm, deels met elastiek bijeengehouden, opzette en de diaprojector bediende. Vijfenvestig jaar geleden dus..., met één telkens terugkerende gedachte die de voorbije dagen in mijn hoofd rondzingt: het is een absoluut voorrecht om Nettie gekend te hebben, in de tijd dat ze haar leven in dienst stelde van Victor en zeker ook daarna. Nettie, eigenzinnig en wijs als een Incamoeder.

Toen ik Nettie zo'n zeven jaar geleden uitnodigde om met mij mee te gaan naar Zeeland, waar ik een lezing zou verzorgen, liet ze weten dat graag te doen maar dat zij dan wel zou rijden, want "zo'n lange autorit achter het stuur, dat is niks voor jou, Joop." Bij een Victor Westhoff-lezing, een jaar of vier geleden, vertelde ze vol trots dat ze haar rijbewijs weer voor vijf jaar had weten te verlengen. De laatste keer samen in de auto was vorig jaar juni toen we haar thuis hebben opgehaald om samen met Fons Eysink en Marcel Horsthuis een bezoek te brengen aan het Dal van de Mosbeek, een gebied dat ze samen met Victor in 1944 had ontdekt en onderzocht. Dit keer zat Mariken aan het stuur met Nettie naast haar. Nettie kon net over het dashboard heen kijken en vertelde Mariken hoe ze moest rijden: "Over honderd meter komt aan de rechterkant een watermolen en even daarna een weggetje naar links." En, inderdaad, honderd meter verderop kwamen de watermolen en het weggetje. Het bezoek aan het Dal van de Mosbeek was een grote wens van Nettie en niet alleen voor haar maar ook voor ons een onvergetelijk hoogtepunt. Aan de bovenrand van het beekdal was Nettie niet meer te houden: ze zette haar rollator in een soort turbostand en rolde zonder verder iets te vragen of te zeggen in sneltreinvaart naar het smalle beekje om daar het Vetblad, de Vlozegge en Malaxis te bewonderen.

Twaalf jaar geleden schreef Nettie een *In Memoriam* voor Herman Passchier, met als openingszin: "Als mijn man, Victor nog geleefd had, zou hij dit zeker geschreven hebben als oudste vriend van Herman. Nu zal ik proberen die taak over te nemen." Met trots vertelde ze mij dat dit haar eerste publicatie was, waarbij ze even voorbijging aan het klassieke artikel over 'mieren en bosgemeenschappen' uit 1942, waarvan ze samen met Victor auteur was. Niet haar eerste maar haar tweede artikel dus. Tien jaar later volgde een derde publicatie, een bloemlezing uit het werk van Victor, 300 honderd pagina's dik en uitgegeven door KNNV Uitgeverij. Een vuistdik boek uitbrengen in je honderdste levensjaar, wie kan dat zeggen?

Wat zullen we het missen, de bezoeken aan Groesbeek, zoals stevast op Nieuwjaarsdag, een traditie begonnen toen Victor nog leefde en daarna trouw voortgezet: champagne en macadamia's in de tijd van Victor en gemberthee met een Bastognekoekje sinds 2002. Iedere keer was weer een moment waarop nieuwe herinneringen werden geboren, zoals ook de laatste keer zo'n drie maanden

geleden. In de woonkamer stond wat houtsnijwerk dat Mariken en ik niet kenden. Toen we daarnaar vroegen vertelde Nettie dat het door – ik meen – een neef van haar gesneden was in de oorlog. “In de oorlog?” vroegen wij voor een nadere toelichting. “Ja, in de Eerste Wereldoorlog.” Na het overlijden van Victor stelde Mariken voor om iedere maand een avond in Bemmelen te komen eten en was je deelgenoot van ons gezin. Je was geen bezoeker, je vond het fijn er gewoon bij te zijn en dat vonden wij alle vier ook.

Bijzonder was ook, niet zo lang geleden, het bezoek samen met Nettie aan Kees Blom in Rosmalen. Nettie en Kees spraken daar af elkaar snel weer te zien, omdat ze beiden vol gedachten zaten die ze wilden delen, met name over het leven na de dood. Kees heeft haar inderdaad in Groesbeek opgezocht en ze hebben lang met elkaar gepraat.

Meer dan twintig jaar hebben we elkaar meegemaakt toen Victor nog leefde en jij stevast op de achtergrond bleef, omdat jijzelf dat de juiste weg vond om te bewandelen. Alles dat Victor in gang heeft gezet en heeft weten te realiseren, dat mogelijk maken, dat was bewust jòuw opgave in die tijd van leven. Daarna hebben we elkaar ook meer dan twintig jaar gezien, bij ons, bij jou of waar dan ook; mooie ontmoetingen, waarbij jij jouw verhaal kon vertellen, jouw vragen stelde en jouw beschouwingen gaf. Ik weet niet welke periode mij het meest dierbaar is, Nettie, of ik weet het eigenlijk wel: allebei.”

